Prisimename dailininkę mecenatę Magdaleną Birutę Stankūnienę

ASMENYBĖ

Galime didžiuotis išskirtine istorija, savitu kraštovaizdžiu, kultūros ir istorijos kūrėjais, darbščiais ir kūrybingais žmonėmis. Viena iš labiausiai nusipelniusių mūsų krašto ambasadorių galima laikyti dailininkę Magdaleną Birutę Stankūnienę – nenuilstančią kultūros puoselėtoją, daugybės kultūrinių renginių organizatorę, meno leidinių ir muziejų rėmėją. Jos dėka į Lietuvą sugrįžo svetimuose kraštuose gyvenusių kraštiečių kūryba, praturtėjo kultūrinės įstaigos.

Už mecenatystę 1997 m. M. B. Stankūnienei suteiktas Vilkaviškio rajono garbės pilietės vardas, 2001 m. ji apdovanota DLK Gedimino 5-ojo laipsnio ordinu, Kultūros ministerijos ir kitų įstaigų padėkos raštais. Dėl plačios veiklos menininkės pavardę žino daugelis mūsų krašto žmonių. Pažymėdami Vilkaviškio rajono garbės pilietės, mecenatės dailininkės M. B. Stankūnienės gimimo 95 metų jubiliejų, prisiminkime jos gyvenimą, kūrybą ir kultūrinę veiklą.

Vilkaviškio krašto muziejaus kolektyvą ir dailininkę Magdaleną Birutę Stankūnienę (sėdi centre) draugystė siejo kone ketvirtį amžiaus. Dabar muziejininkai saugo mecenatės atminimą.

Kęstučio INKRATOS nuotr.

M. B. Stankūnienė (Stankūnaitė, Stankūnė, Štankūnas) gimė 1925 m. sausio 5 d. ūkininkų šeimoje, Oželių kaime, Šunskų parapijoje, Vilkaviškio apskrityje. Vaikystė prabėgo gražioje tėvų sodyboje ant Žvirgždės upelio kranto. Visam gyvenimui Magdalenos atmintyje įsirėžė senelio pasakojimai, rūpestingai sutvarkytos tėviškės vaizdas, ūksmingos daubos, kaimo laukai, Oželių ežero vėsa. Jų vaizdų, spalvų bei kvapų kraštietė neužmiršo niekada ir vėliau perteikė savo kūryboje.

1936–1941 m. būsimoji dailininkė mokėsi Marijampolės mergaičių gimnazijoje, jauna ištekėjo už kariškio Vytauto Gavėno, susilaukė sūnaus Arvydėlio. 1944 m. kartu su šeima pasitraukė į Vokietiją, Oldenburge mokėsi siuvimo ir modeliavimo. Netikėtai mirus sūneliui, Magdalena persikėlė pas brolį Joną į Londoną. Dirbo parduotuvėje pardavimų konsultante, studijavo Mayfair Mannequino akademijoje.

1960 m. apsigyveno Čikagoje, baigė meno studijas, tobulinosi pas dailininką V. Petravičių. Nuo 1967 m. dalyvavo parodose JAV, Kanadoje, Vokietijoje. Begalinį darbštumą ir talentą liudija M. B. Stankūnienės tapybos, grafikos, batikos darbai, jų ciklai. Dailininkė sukūrė savitą batikos metodiką, kur abstrakčios formos, linijų ritmas ir išryškintos spalvos perteikia nuolatinį judėjimą, kaitą, plokštumos ir erdvės ryšį.

Ypač vertingi jos sukurti grafikos ciklai „Metų laikai“ (1968–1969), „Moterų darbai“ (1970–1983), „Motinos“ (1976), „Erdvėje“ (1977), „Mitologijos“ (1987–1988), „Kelionės“ (1989–1991). Tapybos cikluose „Gėlės“, „Mitai“, „Flora“, „Motina Gamta“, „Žemė Motina“, „Nežinoma Žemė“ išryškėjo minties ir jausmo jungtis, realybė ir sąlygiškumas, paslaptingos vizijos ir kaimo gyvenimo primityvizmas. Menininkė savo kūryboje panaudojo kaimo audėjų audimų raštus ir spalvų derinius. Audinius ji pamėgo vaikystėje, nes stiprų įspūdį paliko vietinių audėjų darbai, gimę didelėse, pusę kambario užėmusiose, staklėse. Audiniais, jų raštais ir puošybos kompozicijomis Magdalena žavėjosi jaunystėje, dirbdama įvairiose drabužių parduotuvėse.

Dailininkės M. B. Stankūnienės-Stankūnės kūryba užima savitą vietą dailės istorijoje, neįtelpa į tradicinės lietuvių dailės rėmus, dvasinė jos kūrybos energija, meninė išraiška ir autorinė atlikimo technika išskiria ją iš kitų menininkų. Daugelis kraštietės kūrinių parodose apdovanoti premijomis ir garbės diplomais.

Skirtingai nuo kitų dailininkų, M. B. Stankūnienė paveikslų nepardavinėdavo. Savo darbus ji dovanodavo žmonėms, įstaigoms, po parodų palikdavo dailės galerijoms. Dailininkės kūrinių turi Balzeko muziejus ir Jaunimo centras Čikagoje, Lemonto, Čiurlionio, A. Galdiko galerijos (JAV), Lietuvos galerijos, kultūrinės įstaigos ir muziejai. Lietuvos dailės muziejaus ir Suvalkijos (Sūduvos) kultūros centro-muziejaus archyvuose saugomi menininkės surinkti emigrantų dailininkų biografijų, parodų recenzijų, bukletų, katalogų rinkiniai. Ši sukaupta medžiaga padeda plėsti akiratį, puoselėti ir populiarinti mūsų nacionalinę dailę.

> Tuometį Vilkaviškio krašto muziejų M. B. Stankūnienė pasirinko savo atminimo saugotoju.

M. B. Stankūnienė buvo aktyvi visuomenininkė, priklausė įvairioms Amerikos dailininkų grupėms ir asociacijoms, palaikė ryšius su gimtine. 1969 m., po motinos mirties ir po 25 metų gyvenimo svetur, menininkė pirmą kartą apsilankė gimtinėje ir nuo to laiko sugrįždavo kasmet su savo vis didėjančiu kūrybiniu kraičiu.

1993 m. keliaudama po Lietuvą ji užsuko į tuometį Vilkaviškio krašto muziejų. Nuo tada ir prasidėjo mūsų draugystė, trukusi iki pat dailininkės mirties. Vilkaviškio krašto muziejų M. B. Stankūnienė pasirinko savo atminimo saugotoju. Jos dėka buvo suremontuota dvaro oficina, muziejaus fondai pasipildė vertingais eksponatais.

Nukelta į 9 p.

Prisimename dailininkę mecenatę Magdaleną Birutę Stankūnienę

Atkelta iš 7 p.

Dailininkė šį muziejų laikė savu, domėjosi veikla, dovanojo daugybę savo asmeninių daiktų ir dailės darbų, maloniai bendravo su darbuotojais.

Viešėdama čia domėjosi provincijos gyvenimu, mėgavosi paprastais kaimiškais valgiais – visuomet prašydavo medaus su agurkais, naminės duonos, kaimiškų lašinių.

Paežerių dvaro svečius supažindindami su muziejinėmis krašto istorijos ekspozicijomis, ekskursiją visuomet pradedame, pagerbdami dailininkę, nuo M. B. Stankūnienės atminimo kambario. Lankytojus ir meno gerbėjus pasitinka iš dailininko V. Ciplijausko sukurto portreto žvelgianti M. B. Stankūnienė. Menininkę primena nuotraukos, jos paveikslai, drabužiai ir rankdarbiai, iš Čikagos atkeliavę baldai. Atminimo kambaryje pasakojame apie kraštietės šeimą, artimuosius, gyvenimą Lietuvoje ir Čikagoje, kūrybinius laimėjimus.

Muziejaus fonduose saugoma daugiau kaip 7 tūkstančiai dailininkės perduotų vertingų eksponatų: XIX a. stalo sidabras, papuošalai, lėlių kolekcija, iš įvairių šalių parvežti suvenyrai, M. B. Stankūnienei dovanoti daiktai, nuotraukos, knygos, jos pačios rūpestingai parengti veiklos aprašų, nuotraukų ir atvirukų albumai.

Prieš dvejus metus, 2017 m. lapkričio 26 d., M. B. Stankūnienė mirė. Dailininkė palaidota Čikagoje, Šv. Kazimiero parapijos kapinėse. Praeitais metais M. B. Stankūnienės fondą papildė paskutiniai eksponatai: menininkės laidotuvių nuotraukos ir skulptoriaus Kęstučio Balčiūno sukurtas biustas, primenantis kraštietę jaunystėje. O Stankūnų šeimą mena Oželių kaime prie Žvirgždės upelio išlikusi senoji tėviškės klėtis, keli dar senelio sodinti sodo medžiai.

Po pirmojo apsilankymo gimtinėje M. B. Stankūnienės išsakytos mintys galėtų tapti pavyzdžiu visiems žmonėms: „Sugrįžusi į namus, nutariau ir aš savo eksponatais praturtinti muziejų. Atidaviau viską, ką buvau sukaupusi brangiausio iš kelionių, namų reikmenų, iš vyro dovanų. Padovanojau ir tetelių siuvinėtas staltieses. Net ir šeimos nuotraukų nepagailėjau. Tegu žino mano kraštiečiai, kad jų ir savo gimtinės aš nepamiršau.“ Išdalijusi savo kūrybą ir per gyvenimą sukauptas vertybes, M. B. Stankūnienė pati tapo turtingesnė – žmonių meilės ir pagarbos.

Elena RUPEIKIENĖ
Istorikė

2020 m. sausio 9 d. 18 val.
Paežerių dvaro rūmuose

Vilkaviškio rajono garbės pilietės, dailininkės, mecenatės

Magdalenos Birutės Stankūnienės 95-ųjų gimimo metinių paminėjimas

MAGDALENOS ŽEMĖ ŽYDI

M. B. Stankūnienės dienoraščio laiškų fragmentais, prisiminimais dalinsis dailininkės meno salono viešnios

Santaka

Užsk. 26